

POSTĘPOWANIA KONSENSUALNE I SZCZEGÓLNE W PROCESIE KARNYM

Praktyczny przewodnik ze wzorami pism

Piotr Karlik

PRAWO W PRAKTYCE

POSTĘPOWANIA KONSENSUALNE I SZCZEGÓLNE W PROCESIE KARNYM

Praktyczny przewodnik ze wzorami pism

Piotr Karlik

PRAWO W PRAKTYCE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 października 2017 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne i łamanie
Violet Design

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-843-6

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13

Rozdział I

Postępowania szczególne – zagadnienia ogólne	15
1. Systematyka postępowań szczególnych	15
2. Cechy postępowań szczególnych	16
3. Znaczenie postępowań szczególnych	17
4. Postępowania konsensualne jako postępowania szczególne ...	18
5. Przyszłość postępowań szczególnych	19

Rozdział II

Postępowania konsensualne	21
--	----

Skazanie bez rozprawy	21
------------------------------------	----

1. Rys historyczny	21
2. Zagadnienia ogólne	22
3. Przesłanki postępowania konsensualnego	23
3.1. Postępowanie bez rozprawy z art. 335 § 1 k.p.k.	23
3.1.1. Przyznanie się do winy	24
3.1.2. Okoliczności popełnienia przestępstwa i wina niebudzące wątpliwości	24
3.1.3. Postawa oskarżonego	25
3.1.4. Rodzaj czynu	25
3.1.5. Uzgodnienie kar, środków i kosztów procesowych ...	25
3.2. Postępowanie bez rozprawy z art. 335 § 2 k.p.k.	26
4. Przebieg postępowania o skazanie bez rozprawy	28

4.1. Postępowanie przygotowawcze	28
4.1.1. Postępowanie bez rozprawy z art. 335 § 1 k.p.k.	28
4.1.2. Postępowanie bez rozprawy z art. 335 § 2 k.p.k.	29
4.2. Wszczęcie postępowania konsensualnego	30
4.2.1. Wniosek o skazanie bez przeprowadzania rozprawy z art. 335 § 1 k.p.k.	30
4.2.2. Wniosek o skazanie bez przeprowadzania rozprawy z art. 335 § 2 k.p.k.	31
4.3. Zagadnienia dodatkowe	31
4.3.1. Prawo przejrzania akt postępowania przygotowawczego	31
4.3.2. Obowiązek pouczenia oskarżonego o konsekwencjach przeprowadzenia postępowania konsensualnego	33
4.4. Kontrola formalna w postępowaniu konsensualnym	33
4.5. Czynności przed wyznaczeniem posiedzenia	34
4.6. Postępowanie względem uczestników posiedzenia	35
4.6.1. Oskarżony a skazanie bez rozprawy	35
4.6.2. Pokrzywdzony a skazanie bez rozprawy	36
4.7. Posiedzenie sądu w przedmiocie skazania bez rozprawy	39
5. Pozycja pokrzywdzonego w postępowaniu o skazanie bez rozprawy	44
6. Pozycja oskarżonego w postępowaniu o skazanie bez rozprawy	46
7. Postępowanie odwoławcze a skazanie bez rozprawy	47
Dobrowolne poddanie się karze	49
1. Rys historyczny	49
2. Zagadnienia ogólne	50
3. Przesłanki pozytywne dobrowolnego poddania się karze	52
3.1. Okoliczności popełnienia przestępstwa i wina	53
3.2. Postawa oskarżonego	53
3.3. Rodzaj czynu	54
3.4. Uzgodnienie kar, środków i kosztów procesu	54
4. Przebieg postępowania o dobrowolne poddanie się karze	55
4.1. Postępowanie przygotowawcze	55
4.2. Wniosek o dobrowolne poddanie się karze	56

4.3. Kontrola formalna aktu oskarżenia w razie złożenia wniosku z art. 338a k.p.k.	59
4.4. Posiedzenie sądu w przedmiocie dobrowolnego poddania się karze	60
4.5. Pokrzywdzony a dobrowolne poddanie się karze	63
4.6. Oskarżony a dobrowolne poddanie się karze	64
5. Postępowanie odwoławcze	65
Wybór orzecznictwa	66
Literatura	70

Rozdział III

Postępowanie prywatnoskargowe	73
Wprowadzenie	73
1. Rys historyczny	74
2. Zagadnienia ogólne	75
3. Przesłanki prowadzenia	77
3.1. Przesłanki pozytywne	77
3.2. Przesłanki negatywne	78
4. Przebieg postępowania prywatnoskargowego	78
4.1. Ustna lub pisemna skarga na Policji	79
4.2. Prywatny akt oskarżenia	83
4.3. Zryczałtowana równowartość wydatków	86
4.4. Kontrola formalna aktu oskarżenia	91
4.5. Przyłączenie się innego pokrzywdzonego do oskarżenia ...	93
4.6. Prokurator w postępowaniu prywatnoskargowym	94
4.7. Posiedzenie pojednawcze	105
4.7.1. Wyznaczenie posiedzenia	106
4.7.2. Pojednanie	115
4.7.3. Uгода w postępowaniu prywatnoskargowym	116
4.7.4. Mediacja w postępowaniu prywatnoskargowym	122
4.8. Rozprawa w postępowaniu prywatnoskargowym	125
4.8.1. Oskarżenie wzajemne	126
4.8.2. Odstąpienie od oskarżenia	128
4.9. Postępowanie odwoławcze i szczególne środki zaskarżenia	129
Wybór orzecznictwa	130
Literatura	139

Rozdział IV

Postępowanie nakazowe	143
Wprowadzenie	143
1. Rys historyczny	144
2. Zagadnienia ogólne	145
3. Przesłanki prowadzenia postępowania nakazowego	147
3.1. Przesłanki pozytywne	147
3.1.1. Prowadzenie dochodzenia w sprawie	148
3.1.2. Brak konieczności prowadzenia rozprawy	149
3.1.3. Rodzaj i wysokość kary	150
3.1.4. Okoliczności czynu i wina nie budzą wątpliwości ...	152
3.2. Przesłanki negatywne	153
3.2.1. Prowadzenie sprawy z oskarżenia prywatnego	153
3.2.2. Obrona obligatoryjna	154
4. Przebieg postępowania nakazowego	155
5. Wyrok nakazowy	157
6. Po wydaniu wyroku nakazowego	159
7. Sprzeciw od wyroku nakazowego	160
7.1. Pokrzywdzony a sprzeciw od wyroku nakazowego	162
7.2. Cofnięcie sprzeciwu	165
7.3. Zakaz <i>reformationis in peius</i> a postępowanie po wniesieniu sprzeciwu	165
Wybór orzecznictwa	166
Literatura	176

Rozdział V

Postępowanie przyspieszone	179
Wprowadzenie	179
1. Rys historyczny	180
2. Zagadnienia ogólne	181
3. Przesłanki prowadzenia postępowania przyspieszonego	183
3.1. Przesłanki pozytywne	183
3.1.1. Prowadzenie dochodzenia w sprawie	184
3.1.2. Chuligański charakter czynu	185
3.1.3. Ujęcie na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem	186

3.1.4. Zatrzymanie, doprowadzenie i przekazanie do dyspozycji sądu	187
3.1.4.1. Zatrzymanie	187
3.1.4.2. Doprowadzenie i przekazanie do dyspozycji sądu	188
3.1.4.3. Odstąpienie od zatrzymania i doprowadzenia	189
3.2. Przesłanki negatywne postępowania przyspieszonego	192
3.2.1. Niemożność rozpoznania sprawy z zachowaniem dopuszczalnego czasu przerw	193
3.2.2. Potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego	195
3.2.3. Możliwość wymierzenia kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności	195
4. Przebieg postępowania przyspieszonego	196
4.1. Postępowanie przygotowawcze	196
4.2. Wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym	200
4.3. Pokrzywdzony w postępowaniu przyspieszonym	209
4.4. Postępowanie sądowe	209
4.5. Postępowanie po wydaniu wyroku w postępowaniu przyspieszonym	213
4.6. Postępowanie odwoławcze	214
5. Postępowanie przyspieszone przy użyciu urzędzeń technicznych	215
5.1. Zagadnienia ogólne	215
5.2. Specyfika postępowania przyspieszonego prowadzonego przy użyciu urzędzeń technicznych	216
5.2.1. Postępowanie przygotowawcze	216
5.2.2. Postępowanie sądowe	218
5.3. Podsumowanie	222
Wybór orzecznictwa	222
Literatura	225
Wykaz wzorów	229
Wykaz akcji procesowych	231

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2016 r. poz. 2137 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- nowelizacja z 2016 r. – ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437)

Czasopisma i publikatory orzecznictwa

- KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
- NP – Nowe Prawo
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSNwSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
- Pal. – Palestra
- PiP – Państwo i Prawo
- Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo
- PS – Przegląd Sądowy

WSTĘP

Postępowania szczególne, w tym konsensualne, odgrywają niezwykle doniosłą rolę w praktyce funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Statystycznie stanowią większość postępowań karnych prowadzonych w Polsce. Przyczynia się do tego przede wszystkim popularność postępowań konsensualnych (skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się karze). Postępowania szczególne od zawsze wpisane były w polską procedurę karną. Dzięki obowiązującym modyfikacjom i uproszczeniom względem postępowania zwyczajnego pozwalają na sprawne zakończenie procesu przy zapewnieniu realizacji celów postępowania karnego.

Na przestrzeni lat kształt normatywny tych postępowań poddawany był licznym zmianom, które miały zwiększyć ich efektywność i skuteczność. Ostatnie nowelizacje, a zwłaszcza ta z 1.07.2015 r., znacząco zmieniły systematykę tych postępowań. Rezygnacja z postępowania uproszczonego, będąca konsekwencją przeniesienia jego rozwiązań do postępowania zwyczajnego, w sposób istotny spłaszczyła konstrukcję postępowań szczególnych. Z drugiej strony obserwowany jest rozwój postępowań konsensualnych, których liczne odmienności pozwalają na traktowanie ich jako postępowań szczególnych. Niestety, nowelizacja z 11.03.2016 r. wprowadziła regres w rozwoju postępowań konsensualnych, co jednak nie przełożyło się na spadek ich popularności. Niniejsza publikacja stanowi bodajże pierwszą, w której postępowania konsensualne strukturalnie zostały zaliczone do postępowań szczególnych.

Nie można jednak zapominać, że postępowania szczególne, w tym postępowania konsensualne, są wewnętrznie zróżnicowane. Modyfikacje

względem postępowania zwyczajnego dotyczą albo pojedynczych etapów procesu karnego (postępowanie nakazowe, postępowanie o dobrowolne poddanie się karze), albo wręcz całego procesu – od wszczęcia postępowania przygotowawczego po postępowanie odwoławcze (postępowanie przyspieszone). Powyższe sprawia, że niezwykle trudno jest przyjąć jednolite kryteria wyodrębnienia postępowań szczególnych. Obecnie przewidziane postępowania zostały wyróżnione m.in. ze względu na przedmiot postępowania, forum rozpoznania i związane z tym ograniczenia oraz szybkość procedowania. Niezależnie jednak od powyższego należy podkreślić, że w każdym wypadku głównym przedmiotem postępowania jest rozstrzygnięcie o odpowiedzialności karnej oskarżonego.

Niniejsza publikacja adresowana jest przede wszystkim do praktyków – adwokatów, radców prawnych, prokuratorów, którzy w swojej codziennej pracy stykają się z problemami związanymi z funkcjonowaniem postępowań szczególnych. Z tej racji książka ma charakter podręcznika praktycznego, w którym analizie poddano najczęściej pojawiające się problemy w zakresie stosowania postępowań szczególnych. Zawarto w niej także wzory podstawowych pism procesowych wnoszonych w postępowaniach szczególnych, a także tzw. akcje procesowe, które mają za zadanie pokazać metodykę pracy organów procesowych. Opracowanie zostało dodatkowo wzbogacone o najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, które nierzadko rozstrzyga sprawy kontrowersyjne i problematyczne. Załączono także najważniejsze tezy orzecznicze oraz wykaz literatury przedmiotu, co może okazać się przydatne przy konstruowaniu odpowiednich pism procesowych.

Publikacja ta może okazać się cenna także dla studentów i aplikantów zawodów prawniczych, którzy będą chcieli poszerzyć swoją wiedzę z zakresu poruszanej tu problematyki.

Piotr Karlik

Rozdział I

POSTĘPOWANIA SZCZEGÓLNE – ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Systematyka postępowań szczególnych

Postępowania szczególne obecne są w polskim procesie karnym od zawsze. Część z nich została zaadaptowana jeszcze z innych systemów prawnych w okresie kształtowania się polskiego postępowania karnego w czasach II Rzeczypospolitej, część wykształciła się w latach późniejszych jako odpowiedź na aktualne potrzeby wymiaru sprawiedliwości. Wszystkie jednak miały jedną wspólną cechę – ich celem, tak jak w przypadku postępowania zwyczajnego, było rozstrzygnięcie w przedmiocie odpowiedzialności karnej osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa. Oczywiście różnią się one sposobem dochodzenia do tego celu i stosowanymi metodami, niemniej jednak cel zawsze pozostaje ten sam.

Mówiąc o postępowaniach szczególnych, należy wyjaśnić, w czym w ogóle przejawia się ich szczególny charakter. Za punkt wyjścia musi posłużyć postępowanie zwyczajne, traktowane jako postępowanie modelowe. Jednakże w pewnych przypadkach, z określonych względów, ustawodawca wprowadził wiele odmienności względem tego postępowania. Powyższe różnice wpływają na kształt postępowania, czyniąc je postępowaniem szczególnym. W zależności od tego, czego te odmienności dotyczą, albo rozbudowują postępowanie, albo je upraszczają, ewentualnie postępowanie toczy się odmiennie, ale ma charakter równoważny, ekwiwalentny. Efekty wywierane przez wprowadzone

zmiany pozwoliły na przyjęcie określonej systematyki postępowań szczególnych. Aktualnie mamy do czynienia jedynie z postępowaniami uproszczonymi względem postępowania zwykłego, co zostanie omówione w dalszej części pracy.

Dodatkowo postępowania szczególne dzieli się w zależności od tego, gdzie zostały skodyfikowane – na postępowania szczególne kodeksowe i pozakodeksowe. Jak sama nazwa wskazuje, kodeksowe to te, które znalazły się w ustawie karnoprocesowej. Zgodnie z obecnym stanem prawnym należą do nich: postępowania konsensualne (skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się karze), postępowanie prywatnoskargowe, postępowanie nakazowe oraz postępowanie przyspieszone. Wszystkie wymienione zostały opisane w niniejszym opracowaniu. Natomiast pozakodeksowe to takie, które znalazły się w innych ustawach, np. postępowanie karne skarbowe, postępowanie w sprawach o wykroczenia itp. Ich analizą zajmują się odrębne pozycje monograficzne.

2. Cechy postępowań szczególnych

Jak już zostało wspomniane, postępowanie szczególne różni się zdecydowanie od postępowania zwykłego. Jednakże nie każda różnica czy odstępstwo od zwyczajnego postępowania sprawia, że można mówić o postępowaniu szczególnym. Odmienność musi rzutować na zasadniczy przebieg postępowania przy jednoczesnym zachowaniu zasadniczego celu postępowania karnego. Szczególny charakter obowiązujących obecnie postępowań wynika z różnych cech. Postępowania konsensualne wyróżnia sposób dochodzenia do rozstrzygnięcia, podczas gdy postępowanie przyspieszone zakłada znaczne zintensyfikowanie działań w czasie. Z kolei w postępowaniu prywatnoskargowym rolę oskarżyciela pełni sam pokrzywdzony, co wynika z charakteru zarzucanego przestępstwa. W postępowaniu nakazowym natomiast dochodzi do redukcji postępowania sądowego do jednego posiedzenia bez udziału stron, w czasie którego sąd podejmuje decyzję jedynie na podstawie zgromadzonych materiałów sprawy. Widać więc, że nie ma prawidłowości w zakresie wyróżniania postępowań szczególnych

w postępowaniu karnym. Niemniej wyodrębnienie każdego z tych postępowań zostało poparte określonymi motywami i wartościami, które uzasadniały odmienne uregulowanie poszczególnych kwestii. Próbując zatem wskazać jakieś cechy pozwalające na uznanie, że oto mamy do czynienia z postępowaniem szczególnym, można wyróżnić:

- tożsamość celu – rozstrzygnięcie o odpowiedzialności karnej;
- zasadniczo odmienności muszą dotyczyć kluczowych etapów postępowania (np. orzekanie, ustalanie winy);
- zespół wartości przemawiający za odmiennym uregulowaniem danej kwestii w określonych przypadkach.

3. Znaczenie postępowań szczególnych

Warto zwrócić uwagę, że postępowania szczególne odgrywają niezwykle istotną rolę w polskim procesie karnym. Stanowią one bowiem blisko 80% wszystkich postępowań karnych. Nie ulega wątpliwości, że zdecydowana większość to postępowania konsensualne, ale i postępowania nakazowe czy prywatnoskargowe są szeroko stosowane w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Pozwalają one na sprawniejsze dojście do ostatecznego rozstrzygnięcia przy jednoczesnym zachowaniu sprawiedliwości proceduralnej. Część z nich, jak np. postępowania konsensualne i postępowanie prywatnoskargowe, prowadzona jest za zgodą stron, co pozwala na wypracowanie decyzji w drodze porozumienia. Z kolei moc prawna rozstrzygnięcia zapadłego w postępowaniu nakazowym uzależniona jest od woli stron. Wszystko to sprawia, że każdy uczestnik postępowania zainteresowany jest jak najszerzym wykorzystaniem postępowań szczególnych. Strony postępowania dzięki temu mają realny wpływ na przebieg postępowania, przez co mają poczucie współkształtowania rozstrzygnięcia, organ procesowy może natomiast zamknąć sprawę dużo szybciej przy mniejszym nakładzie pracy. Szczególne znaczenie trzeba przypisać konsensualnym metodom zakończenia postępowania.

Piotr Karlik – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; ekspert Ośrodka Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepępowaniem w Poznaniu. Zawodowo zajmuje się szeroko rozumianym prawem karnym, a zwłaszcza pozycją pokrzywdzonego w procesie karnym, środkami zapobiegawczymi oraz konsensualizmem w procesie karnym. Jest autorem kilkudziesięciu prac z zakresu prawa karnego.

Książka stanowi praktyczne ujęcie problematyki postępowań konsensualnych i szczególnych w postępowaniu karnym. Autor szczegółowo omawia ostatnie nowelizacje Kodeksu postępowania karnego, które wprowadziły znaczne zmiany w zakresie struktury tych postępowań oraz warunków ich stosowania. Dodatkowo zwraca uwagę na źródła potencjalnych problemów oraz wskazuje sposoby ich uniknięcia.

W publikacji zawarto również:

- wzory podstawowych pism procesowych, wnoszonych w postępowaniach szczególnych, wraz z ich omówieniem, a także
- tzw. akcje procesowe, które pokazują metodykę pracy organów procesowych.

W opracowaniu przedstawiono najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, nierzadko dotyczące spraw kontrowersyjnych i problematycznych. Załączono także najważniejsze tezy orzecznicze oraz wykaz najnowszej literatury przedmiotu, co może okazać się przydatne przy konstruowaniu odpowiednich pism procesowych.

Książka przeznaczona jest przede wszystkim dla adwokatów, radców prawnych, sędziów i prokuratorów, którzy w swojej codziennej pracy spotykają się z problemami związanymi z funkcjonowaniem postępowań szczególnych. Zainteresuje również aplikantów zawodów prawniczych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8107-843-6

CENA 129 Zł (W TYM 5% VAT)